

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
18 Septembrie st. v.
30 Septembrie st. n.

Ese în fie-care duminică.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 38.

ANUL XIX.
1883.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Nu pot muri!

Gândul se prefăce 'n visuri.
Visurile ăr în gând,
Și eu tot aștept să vie
Mórtea mai curând.

Dorul se prefăce 'n lacrimi,
Lacrimile ăr în dor;
Plâng și sufer chinuri grele,
Dar nu pot să mor.

Diua se prefăce 'n nopțe,
Noptea se prefăce 'n ăi,
Și-astfel ani se adună
Și nu pot muri!

Carol Scrob.

Ursita mea.

— Novela. —

I.

Ţinea mama, că eram un băeţel frumos pe vremea mea. Őmenii se uitau de-a dragul la mine. Părul buclan imi văluria cu pletele-i aurie pe o frunte albă ca laptele. Şi fruntea aceea ăr senină, curată, ca o ăi de primăveră. Nu cunosceam grigile lumii.

De me plângeam de dureri, de me supără vr'un prietin, fugiam la mama, și la sinul ei iubitor aflam de tôte mângăierile. Eu i ăiceam „dulce mamă”, ea me desmerdă cu „puiul mamei” ș-atunci rideam de bucurie, și-mi uitam tôte necazurile copilăresci.

Săra, când me culcam, cu sărutarea mamei pe buze adormiam, dimineața sărutarea ei me treăia. Durmiam cu inima liniscită, nu sciam de rău, eram nevinovat. Și așa visuri frumoșe aveam atunci, tot cu ângerii albi și frumoșei, ca și mine, ce sburau purtați de lebede albe împregiurul meu. Dar ângerii me băteau cu aripiórele lor din când în când, și numai arare-ori me lasau, să salt și eu pe păserile lor albe, și eu atunci plângeam și strigam după mama. Când me treăiam, câte-o lacrimă amară imi lucia sub genele-mi lungi. Dar scumpa mea mamă o ștergea cu sărutările ei. Așa încât vėdusem eu, pe cât de mic și necopt eram, că nu e nimeni pe lume, ca mama. Ea n'are aripi ca ângereii cei rėutăcioși și totuși me ocrotesc, ea n'are lebede ușore, dar brațele ei albe me pórta cât e ăilica de

lungă și tot nu me ocăresce, nu me amenință cu rău nu me alungă dela sine.

Ea m'a învățat să cunosc pe Dumneăeu, să cred intr'ensul, în acea ființă prė bună și prė înțeleptă, care grigescce de vėduve sėrmame și de copii orfani. Ɛră eu : — credeam !... Imi aduc bine aminte, cu ce sfielă sfântă am pășit în locașul cel sfânt a lui Dăeu, când me duse mama dintei la biserică.

— E bun Dăeu, mamă scumpă?! — o întrebam când am eșit din biserică.

— Bun, puiul mamei, — imi respunse ea cu versul ei dulce.

— Dar tot nu-i ca tine, mamă, — ăiceam cu mintea mea copilărescă. Ea me sărută și plângea...

Crescusem.

Mama me dete la școlă; și eu inaintam în învățatură și 'n ani. Dar ca și holda ânc' abia 'nverăită, ce cade strivită de grindină la pământ, tocmai când duce mai multă lipsă de ingrigire și de vremuri bune, așa și mie copilăndrului desmierdat, sburdalnic — mi se stinse felinariul călăuz în codrul fără fund al vieții, ânc'atunci, când nu-i cunosceam căile-i scălciate, nu sciam deosebi binele de rău, când duceam mai mare lipsă de el. Mama muri. Dómne! cât suferise sėrmama, până-și dete sufletul! Par' că nu se putea despărți de mine; nu me putea lăsă singur în vėrtegiul amețitor al lumii. În clipele din urmă, când buzele-i amuțiseră, căutând cu ochii-i sticlați pe cer, își rădică mânilor ei acum galbine ca cėra, și mi le puse — pe urmă — pe căpėtaiul meu. Un suspin adânc, mânilor-i picară, și s'au finit tôte. Mama mea nu mai ăr.

Pân' la o vreme am plâns, dar lacrămile-mi secară 'n fine și cu mânilor 'nerucișate pe pept stam locului; priviam în vėzduh.

Eram ca frunăa alungată în voia vėnturilor reci de tómnea. Încătro să apuc? ce să me fac?!

Cea de pe urmă scăpare a omului nefericit e Dăeu!...

O parte mare a ómenilor nu voieșce să-l cunoscă, nu vrė să scie de el, dar după ce se satură de fățaria lumii, cu toți se 'ntorc la el. Căci fericirea pământescă e o pómă nealtoită, pădurėță, sėlbatică; e frumoșă, te încântă, dar numai la părere; când ai voi să guști fericirea, despre care cugeți, că e adevărată, poma e acră, amară, ca ferea; o arunci — și desamăgit cauți îndestulirea cea adevărată la cel nevėdut, o ceri dela Dăeu. Așa și eu. Imi perdui mama, atunci, când aș fi putut să simt bucuria farmecelor lumesci, și din visurile cele mai plăcute ale plăpândelor tinerețe — fui runcat deodată la adevėrul cel mai cumplit al suferințelor pământesci: ce se poreclesce din batjocură — vieță.

Me 'ntorsei cătră Ddeu. Me rugai cu evlavie creștină. Și m'am ușorat.

* * *

Mama avuse mulți prieteni și multe rudenii. Me dusei la unul dintre ei. Când eră să intru, ușa se 'ncuiă dinaintea mea. M'am dus la altul, acesta imi dete o bucățică de pâne și m'a lăsat in numele Domnului. Al treilea imi dete și sălaş pe o nôpte, ér dup'aceea me trimise să merg și pe la alții. dicea el, că nu me pôte ține atâtă vreme. Și toți ômenii acestia erau avuți; plini ca stupul, cum dice românul.

Vedënd această ticăloșie omenăscă, mi se 'ncuibase acum dintei in sinu-mi sdruncinat ura de ômeni, o ură, care se potoli încâtva mai târziu, dar se ridică in urmă apoi de nou cu totă puterea ei covârșitoare. Căci ce e prietenia ômenilor? O crimă de mörte: in bine — o fățărnicie, o lingușire de șerpe; in rău — trădare. Dintei îți minte și numai când te-a nimicit, îți spune adevêrul.

Me dusei la țintirim. D'aci scieam, că nu m'alungă nimeni. Aci nu sânt bogati, unul e ca altul, sêrac cum l'a lăsat Ddeu. De diminetă până 'n sêră, și de sêră până 'n diminetă ședeam acolo. Nu mâncam, decât rădăcini, crescute pôte din vr'o inimă nefericită, ca și a mea, căci erau amare, amare de-mi storceau lacrimi din ochi.

II.

Se găsi însă un om, cărui i să făcū milă de mine. Me veduse măhnit atâtă vreme, fără adăpost, veni la mine:

— Nu mai chipzui, copile; lasă pe cei mörți să odihnescă, vin' tu la mine, fi-mi tu fiu, eu îți voi fi tată!

Ca omul tređit din somn adânc, cu ochi mari me inholbai la el. Nu se vedea a fi avut; nu-l cunosciam, nu ne eră nici o rudenie. Dar totuși il inrebai:

— Nu ești dta avut, bădico?

— Nu, fiule; dar las' că de fôme totuș n'o să murim noi.

— Bine. Dar nu ești ceva rudenie cu mama?!

— Omul zimbiă cu milă:

— Eu-s păzitorul țintirimului.

— Poruncesce-mi, neică! de ađi sânt al dtale!... Dumnia ta trebuie să fii un om bun, căci nu-mi ești rudenie și nici nu ești bogat.

Când me luase la sine, eram de 13 ani. Anii tineretelor le petrecusem la acest om bun, in indestulire, ce o pôte avé un orfan. Eu me simțeam bine la dânsul, căci dör eram apröpe de locul, unde zăcea ea, mama mea, despre care diceam in copilărie, că e mai bună decât Ddeu...

De diminetă pe la resăritul sórelui, când me tređia ciripitul rëndunelelor, mergeam să ud florile la morminte. Nu sciu cum, dar imi eră asă pe plac lucrul acesta, de nici nu-i lăsam rëgaz la neica, să me 'nvețe, să me probozescă, cum să fac asta sêu aceea, pân' ai bate 'n palmi eram gata.

Neica avea o nepoțică la casă, pe Măriuca, o orfană de tată și mamă. Cu acesta me năraviam eu pré bine. Când nu-mi puteam isprăvi treburile mele de tôte dăile, din cine scie ce pricină — ea-mi ajută, me 'mbărbătă de nou la lucru. De me puneam pe mormântul mării din când in când și plângeam, ea vinia de me mângăia. Sêrmana! ș-apoi la parte plânga și ea la rëndul ei, de nu o puteam astömpêră eu. Cu alți copii nu ne pré prietineam; numai noi între noi. Asă încât se 'mplântă in înimele nôstre nevinovate o iubire copilărescă, o alipire 'n bine și 'n rău — o prietenie

adevêrată, adevă fără interes. Căci acesta numai in copilărie, in tinerete se pôte. De creșci, cu trupu-ți și cu anii-ți împreună îți creșci și se 'nmulțesc și dorințele și neajunsurile; pe cari să le 'ndestulesci, uți de ale altora. Căci vorba aceea: Frate nefrate, brânza-i pe bani. Prietenia încetă, remâne numai poleitura de afară a lingușirii reci, și nimic mai mult. Te faci egoist, cum dic ômenii invêțați. Prietenia lui Pilade și Orest sânt numai excepțiuni spre a întări legea nestrămutaveră a ticăloșiei lumesci.

Ajunsem cu vremea fecior mare, ér Măriuca totă mare. Asta 'nsêmăna forte mult. Iubirea copilărescă trece in vremea asta prin o mare schimbare, sêu mai bine, dis se desvöltă repede. Iubirea se preface 'n dragoste.

— Și sciti dvöstre ce e dragostea? Ei dar cum nu, veți dice. Nu sciti. Nici eu nu sciu ce e. Mulți ômeni dintre cei luminați la cap s'au încercat a-i da o poreclire, cât se pôte de bună; dar ve pot spune, că nici una nu-i de dai Dömnê! De ar fi să aleg dintre cele multe, aș dice cu un nefericit:

„Ce e amorul? E un lung
Prilej pentru durere.
Căci mi de lacrimi nu-i ajung
Și tot mai multe cere“.

Mai târziu, când m'am desbêtat și tređit din visuri frumoșe, ș-am cunoscut secul adevêr, am auđit de tineri, cari se plângeau și se tânguiau de dureri tainice. I mâncă bóla de dragoste. Ei i numiam nebuni. Și cu tot dreptul. Căci ce e viața nôstră? Nu e un șir nesfârșit de suferințe și de dureri?! Sê te mai și 'namorezi asă, c'apoi să plângi și să te vaeți, sê-ți amăresci dăile? și apoi tot se nu te poți fericit?! Dar nu-asta nebunie!?

Un poet germân a dat acestor necăjiți un sîat fôrte bun, el dice: „Wenn dich ein Mädchen verräth und verlässt, so schiese dich todt oder lache“. Adevă: acela care nu se scie domni, nu-și pôte pune frâu patimilor, face cea dinteie: se 'mpușcă; ér cel lăut a doua: ride.

Ei dar la mine și la Măriuca nu eră nici una nici alta. Eu o iubiam, ea me iubiă. Eu eram bun, ea eră ca un ânger. Nici unul n'aveam cugete rele. Vermele temerii nu ne băntuia. Eram fericiti. Și totuși...

S'a 'ntemplat tocmăi cu o sêptemână inainte de a me logodi cu Măriuca.

Eră o nôpte 'ntunecösă, nêgră ca pécatele iadului. Crivêțul pe fulgere călare zbîrnăia și clocotiă prin vëzduh, ca o inimă pécătösă într'un piept sfășiat de gharele muștrării. Plöia curgea șiroi printre morminte și stropurile picau ca niște bôbe de pupușoi zîngăind pe ferestrele căsulei. Par' că s'a 'ntors lumea cu fundul in sus, par' că s'au deschis tôte porțile gheenei, ca să-și varse tôte comorile-i negre spre spaima lumii.

— Dömnê milostivesce-te spre noi!

Am căđut in genunchi, me rugam. Eram numai eu și neica acasă. Măriuca se duse cu o vecină la tergul de țêră din comuna 'nvecinată. Me rugam și pentru ea și pentru noi.

Ședeam la ferestă cu mânilor 'ncopciate. De odată o lumină roșie umplu tot vëzduhul, puteam vedé ca diua. Un șerpe de foc se slobozi tocmăi din vêrful norilor, ca o săgêta, la pământ. Fulgerul sfărâmase praf crucea de lemn dela căpêtaul mării mele. Eră eu a tuncia de jale, spaimă și durere picai leșinat la pământ. O! mamă, mamă! dar ce-ai greșit tu, de nici in mormânt n'ai odihni?!

* * *

Când me treşisem din ameteală, eră dimineţă. Sorele lucia vesel pe cer. Şi razele-i d'aurie făceau să strălucescă stropurile de ploie pe crengile arborilor legănate de o bore uşoră, ca tot atâtea briliante 'n vîzduh. Totul avea un aer ôre-cum invingător, măreţ. Lumina 'mburdase fiarele 'ntunerecului in negrul lor locaş, de unde au eşit. Aşă eră de plăcut afară. Me 'ncântase frumseţa naturii.

Dómnne! minunat ai orînduit cele pămîntesci! Pa-guba, că-s trecătoare!

Me ridicai de grabă şi me dusei in chilia cealaltă, unde remase neica a seră, când picasem eu in leşin.

— Dumneşeele! ce privelisce! M'am dat inapoi. Tot sângele-mi inghetase in vine. In chiliuţa de altmîntre curăţica şi bine orînduită nu eră nimic la loc. O disordine 'nfricoşată. Un miros greu eşia din ea. Fantómele negre ale păcatului pare că şedeau in tot unghiul şi cu degetele lor uscate par' că arătau tóte pe mine!... Er in mijlocul odăii — Dómnne! me 'nfior, cand gîndesc la acea clipă 'nfricoşată — neica zăcea lungit la pămînt cu faţa 'neruntată intr'o baltă de sînge inehiegal.

Imi rădicai mîna să-mi ascund faţa, să nu vîd a-cesta grozăvie. Când colo mînile-mi erau muiate in sînge, hainele-mi stropite de sînge. Me 'ngrozii şi mai tare. Incepusem să răcnesc, ca o fieră. Borborosiam cuvinte fără de înţeles, şi inghietat de spaimă, palid ca mortea, cu pîrul in vînt o luasem la fugă. Incătro?! nu scieam nici eu. Fugiam, ca un nebun.

— Stăi mei! Prindeţi-! Uită ucigaşul! — strigau ómenii, luându-se după mine.

Audisem cuvîntul „ucigaş“.

Eu? ucigaş?! Acusa asta grozavă me apăsă ca cu ghare de fer; i simţii tótă puterea. Greutatea-i coplesitoare imi oprise resullarea. Cu picioarele 'nrădîcinate stătui locului. Dar genunchii mi se 'ncovăiară şi ca lovit de fulger picai la pămînt, asemenea unui mort.

— Lăsaţi-me! is nevinovat!...

Un nor trecuse inaintea sorelui; se 'ntunecă pe o clipă. I se făcú pôte milă de mine.

* * *

Ajunsem inaintea judecătoriei.

Pertractarea adunase o mulţime de lume, spre a-şi afla un moment de distragere in suferinţele şi ruşinea unui nefericit, când mîni nemilóse aşă numite „oficio-se“ i desfac ranele cele mai ascunse ale inimii. Eu stăteam să mor de amărit, ce eram, tot minutul mi se părea un vîc. Er ei ar fi stat ziua 'ntrégă la petrecerea asta plăcută, fără să se urască.

Ah! ómeni sêlbatici!... Veniţi, să ve distrageţi in nefericirea fratelui vostru; ve uitaţi la el, ca la un ucigaş!?... Voi ve 'nşelaţi! Dar el nu se 'nşelă. El vede 'n voi ce trebuie să vîdă: nişte tirani fără inimă, ce se desfîţeză in chinurile altora...

Dreptatea omenescă află, că păcatul meu este mare. A ucide pe binefăcător, pe părinte, e o crimă cumplită, diseră ei. Şi me pedepsiră cu de-ce ani de inchisore.

Dece ani! de ruşine, dejosire şi 'ntuneric. Me 'nfiorai. Dece ani să fiu îngropat de viu. Şi încă nevinovat!... Ei dar nu eră vreme de chipzuir; căci comedia să sfîrşii. Curioşii se duseră indestuliţi acasă. Er eu?! ah! nu me mai întrebaţi!...

Me vîriră intre patru păreţi de piétră; ca pe un ucigaş. Razele blânde ale sorelui imi licuriau prin o găurice strîmtă in tristul meu locaş, spre a me mîhni mai mult, aducându-mi aminte frumseţele naturii.

(Incheierea va urmă.)

Virgil Oniţi.

Posiţiunea femeii.*

Onorabilă adunare!

Simţesc marea respunđabilitate a aceluia, care indreznesce a se adresă cu o disertaţiune cătră o adunare atît de strălucită cum este acesta de astăđi. Simţesc, că insemnătatea adunării e superióră puterilor mele spirituale debile, căci aci se tracteză de cea mai vitală cestiune a societăţii romănesci; este vorba, domnilor, de crescerea femeii romăne, şi după cum ţeranul — opinca — este talpa ţerii, chiar aşă femeia este temelia casei.

Sciu şi aceea, că sujetul disertaţiunii mele „Posiţiunea femeii“ e un ce de tot delicat şi chiar potrivit de a-mi atrage dintr'odată apreţiarea seu pôte chiar displicerea societăţii puternice a damelor frumóse: cu tóte aceste mi-ieu voia a descrie femeia, după cum am găsit-o descrisă in decûrsul seclilor la istoricii nepre-ocupaţi.

Sînt indemnat la acesta din doue puncte de vedere: 1) chiar din incidentul đilei de ađi, de ôre-ce acesta mai bine corespunde scopului nostru din cestiune, şi 2) din intenţiunea mea curată d'a contribui şi eu macar cât de puţin cu puterile mele modeste la clădirrea acestui institut naţional.

I.

Biblia sacră atribue femeii un rol important in viaţa socială: „Femeia bună, parte bună. Muerea veselesce pe bărbatul seu, şi va auri anii lui cu pace. Fericit este bărbatul femeii bune şi numărul anilor lui este indoi. Femeile să se inzestreze cu frumseţa de onóre, cu sfielă şi cu buna obicinuire, nu cu impletirea pîrului, seu cu aur, cu mîrgaritariu, seu cu podóbe scumpe!“ Astfel se esprimă sánta scriptură despre femeie.

In timpul vechiu, la popórele págăne, încă nici la cele mai luminate, de exemplu la Greci şi Romani, starea femeii nu eră de invidiat, de şi nu se pôte dice, că femeile la aceste din urmă doue popóre treceau de sclave; rolul lor eră totuşi fórte mîrginit, de crescerea lor nu se portă nici o grige.

In Sparta femeile numai intru atăta se bucurau de stimă, încat aveau fii luptători; de aceea ele şi erau lipsite de sentimentele delicate, ce se desvóltă prin o crescere bună. Nu arare-ori s'a întemplat, că mama spartană, aducendu-i-se pe lectică băiatul căđut in bătălie, fără cea mai mică durere esclamá: „Sciut-am că am născut muritor“.

In Athena femeile aveau aceeaş sórte; ele steteau mai mult inchise in locuinţele aşă numite „Gyneceon“.

Cu tóte aceste şi in lumea vechie dăm de femei generóse şi nobile. Scim istoria Elenei frumóse, pentru care s'a incins un resbel de 10 ani, intre cele mai luminate doue popóre a lunei vechi. Cunóscem influinţa Andromachei de a-ş reţine bărbatul dela lupta cruntă. Am cetit şi tendinţa Didonei de-a oprí pe Aeneas intru implinirea misiunii sale. Cine n'a audít de nobila Penelope, care a remas pururea credinciosă bărbatului seu, de şi acela a părăsit-o de de-ce ani, timp in care dînsa a avut o mulţime de peţitori?! Astfel e femeia bună; bună remăne ea in ori şi ce impregiurări.

Ce să đicem despre Aspasia din Miletu, fiica unui filosof grec şi soţia lui Pericles, o figură rară in evul vechiu?! Inzestrată cu tóte calităţile nobile ale unei femei bune, fiind bine educată de părintele seu, deveni

* S'a cetit in adunarea din Beiuş a Societăţii pentru in-fiinţarea unei şcole romăne de fete in Oradea-mare, la 16 sep-tembre st. n.

oratore și scriitor de frunte. Plato dice, că ea compunea cuvântările soțului său, cel mai mare orator grec ea a deschis școala oratorică în Athena, care fuse bine cercetată de învățării timpului său; a dus o viață morală nepetată. Xenofon dice, despre ea, că servia drept model femeilor ateniene. Odată fiind acuzată la tribunal, singură s'a apărât, dar cu atâta forță oratorică, în cât fu achitată.

Să trecem acum, după aceste puține exemple, dela Greci la Romani.

Femeile în Roma nu aveau influința, ce secolul modern acordă damelor noastre; ele erau restrinse mai mult la lucrurile casnice, trăiau separate de societatea bărbătească și lipsite de acele ocupațiuni, la cari sunt admise și chimate prin introducerea creștinismului; binefacerea, grija băieților și consolarea nenorociților nu aparțineau cercului lor de activitate; amorul femeilor, la Romani ca și la Greci, era considerat ca un ce deositoriu, ca un fel de blăstem, ce împedecă pe erou d'a săvârși fapte mari. Numai August a tins să reformeze condițiunea femeilor, voind a le redica la nivelul ce compete mamelor de familie.

De și August n'a reușit a forma din toate matronele romane tot atâtea femei de model; totuși a restituit o parte din modestia cuvenită femeii, de care le despoiară scenele urite ale circuitului. Căsătoriile legale li-au oferit o mulțime de favoruri și privilegii folositoare. Prin aceste măsuri apoi educațiunea femeii a luat și la romani o direcțiune mai salutarie. Morala și stima câtră femeie, mai vârtos în anii dintâi ai republicii romane, așa s'a înălțat, încât cazul Lucretiei a sguduit din temelii forma de guvernare, alungând de pe tron o dinastie puternică, ce domnise 200 ani în Roma.

Ce vom dice acum despre matronele romane de pe timpul lui Coriolan? despre Veturia și Volunna? care opresce în porța cetății oștile inimice conduse de fiul său, preferind mai bine perderea aceluia, decât derimarea cetății?! Ce vom dice despre mama Grachilor, Cornelia, care fiind întrebată odată despre juvaerile sale, a arătat pe cei doi fii ai sei?!

Ce se dicem despre S. Monica mama S. Augustin, care prin ingrijirea și iubirea sa maternă a redicat pe fiul său din noianul corupțiunii morale la înălțimea virtuții eterne?! Său despre S. Elena, care a lucrat și în nopțe pentru propagarea creștinismului?!

Încă și la unele popore păgâne vechi s'au înălțat stima câtră femeie. Poporul Abungie din Sumatra, când se întorcea acasă cu căpătinele omenilor uciși, le așternea la picioarele virginelor. La Germanii vechi și la poporele scitice femeile indemnau pe bărbați la lupte și învingeri.

Au nu sunt aceste niște exemple de patriotism și de nobletă? Au nu probază toate aceste însușiri și calități frumoase, că femeile sunt capabile să inspire și să săvârșescă fapte mărețe?!

II.

Cu răspândirea creștinismului și cu consolidarea instituțiilor evului mediu și pozițiunea femeii se schimbă în mai bună. Cu introducerea sistemului feudal femeia căpăta rolul principal în familie, în giurul căreia petrecea boierul totă érna și timpul când nu era ocupat cu resbelul. Cu introducerea cavalerismului, mai vârtos la Germanii, stima femeii crescă și mai tare; cavalieriul avea devisa: „Dieu et madame” (Dăieu și femeia) el servia damei sale și primia dela aceea stimulul și curagiul când plecă la luptă, éra ca învingătoriu în resbel său în jocurile cavaleresci primia premiul adjudecat de juriu din mâinile unei dame nobile; cavalerul éra îndatorat să aperse numele și onérea damei sale. Germanii intruniau cultul femeii cu sentimentul de oné-

re. „Onérea secului frumos” éra devisa cavalerismului. Eroii atribuiau toate faptele lor mărețe damelor lor ideale.

La emanciparea femeilor au contribuit mult mănăstirile, unde și primiau educațiunea, aici femeia éra aplicată la toate funcțiunile: de justiție, de apărarea mănăstirii, putea să călătorească fără a-și atrage nici cea mai mică banuielă de immoralitate. Mai éra încă norocirea femeii și aceea, că în cauzele de divorț matrimonial judecau scaunele bisericesci, cari îngreuiu despartirile căsătoriilor, secolul frumos éra supus sprigunului bisericesc, care aredică starea femeii. Legile francesce fac pe muere pârtașe averilor câștigate cu bărbatul său, i dau drept de ereditate și succesiune, i recunosc influința asupra fericirii familiare, și i asecurează zestrea.

„Oglinda svabică” declară espres, că „femea și bărbatul sunt un trup și un suflet”. *Oglinda sasona* dice: „că separat nu posedă nimica, tot ce au este a amândurora”. Cu ocasiunea înmormântării femeia petrecea la mormânt cadavrul soțului său, își deslegă brâul și cheile le aruncă în mormânt, și éra scutită de datoriile soțului său, putea duce dela casa bărbatului ei vestimentul cel mai bun, lucrurile cele mai scumpe și haina ce portă în decursul bôlei soțului ei.

Din toate luptele evului mediu a éșit numai stima câtră femeie. Astfel de împregurari au născut pe o Tusnelda și pe o Teodolinda.

În resbelele cruciate mulți capi de familie murind în luptă, administrarea averii a ramas în grija femeii văduve, unele au condus regința în absința soților lor, altele au ținut judecată la tribunale, (tribunalele de amor), până când altele s'au înarmat pe pământul sânt. Toate aceste sunt drepturi dobândite, la cari femeile până atunci nici că puteau cugeta.

* * *

Din toate cele amintite se vede apriat, că femeile asemenea dispun de toate acele facultăți mentale și însușiri nobile, de cari se bucură și bărbații; numai trebuie a îngrijă de creșterea lor, trebuie a le da educațiune convenabilă stării lor sociale, căci numai așa își vor pute implini chiemarea lor de mame bune și soți nobile și credincioși.

Rousseau dice: „Omenii vor fi totdeuna aceea, ce va plăce femeilor; de voiți dară, ca ei să fie buni și virtuosi, învățați femeia ce este mărirea și virtutea!”

Noi Românii din Austro-Ungaria, pânăacuma ne-am încordat toate puterile întru creșterea tinerimei de secolul bărbătesc, éra pe terenul educațiunii seculului frumos nu am făcut nici un pas. Cu bucurie constatăm însă, că de un timp încôce s'a început și între romani o mișcare febrilă în interesul educațiunii femeiesci, întreprindându-se toți pașii necesarii pentru înflințarea a trei școle române de fetițe mai mult pe cale socială. Avem firma speranță, că în scurt timp cel puțin una școlă din aceste trei se o vedem instruid și răspândind luminile sale.

Nu ne stau la dispozițiune protectori puternici, nici bugete din cele grase pentru atingerea scopului nostru, nu avem nici mecenati avuți, ci sântem avisați mai mult numai la puterile noastre modeste materiale.

Dacă pe lângă cele 5 gimnasii de băieți, bune modeste cum sunt ele, am ave și cel puțin 3 școle superioare de fetițe, progresul nostru cultural ar fi cel puțin îndoit de mare; atât moralul, cât și sentimental național s'ar desvoltă și propaga mai bine în familie.

Drept ce, onorată adunare, să ne punem umăr la umăr întru realizarea scopului prefapt; să nu cruțăm

Cum s'a păcălit Iordache.

1.—Cuconul Iordache Prostanescu a plecat din Prostanesci în Evropa, să facă voiagiu, și nici nu s'a oprit până 'n Germania. Acolo într'o capitală ceti anunțat într'un diar, că: „Palatul regal se poate vizita înainte de miezăzi dela 11 până la 12“. Densul hotărăsece îndată să începă studiile sale în acest palat.

2.—Sala de tron întrece și cea mai îndreznăță fantăsie a cuconului Iordache. El își întipuesce, că vede acolo pe regele și simte o nespūsă bucurle. „Of! de-aș pute fi eu rege numai cinci minute! Ce plăcere dumnețieșcă!“ — își dice el.

3.—Retragându-se la dosul unei statue de cavaler, cuconul Iordache așteptă până ce visitorii ceialalți se depărtează, apoi ese la moment din locul seu ascuns, se urcă pe tron și șede în el. Ce plăcere cerescă i-a umplut inima!

4.—Sub impresiunea acestei simțiri, i părea că întru adevăr e rege, deci împărțea favoruri, inimicii lui se temeau de el, nevêsta-i se află urcată lângă densusul și amândoi se plimbau pe strade în frășură cu șese cai... Dela o vreme însă totuș se trezi și ș-aduse aminte, că nu e rege, ci numai un simplu muritor din Prostanesci, deci gândi, că va fi bine să se dea jos din tron, nu cumva să-l vedă cineva. Se cobori. Voi să iese. Ușa eră incuiată.

5.—Ce să facă? Îndeșert bătū și strigă, nu vini nimene să-i deschidă ușa. Voiă să se urce la ferestă, ca să strige de-acolo. Dôră-l va auđi cineva pe stradă. Însă ferestă eră prē naltă. Nu se putea urcă pân'acolo.

6.—Desperat, se aruncă pe tron, ca să dormă, până ce va vini cineva. Alunci vedū, că deu și pe tron te poți simți necășit. Trecuse patru ore după miezăzi, nu mai putea de fōme.

7.—În sfērșit se făcū nōpte. În întuneric ise părea, că figurele cavalerilor învia-ră și încep a se mișcă. O spaimă grozavă îl cuprinse. Tremură. Norocul lui că adormi. Dar ce vis infricoșat! Cavalerii i-l străpungeau cu pumnalele lor.

8.—Se făcū ȃi, trecū ziua, dar nu vini nimene; urmă și alta, însă cuconul Iordache petrecea tot singur. Sērmanul! eră rupt de fōme și slăbise cu totul. În sfērșit a patra ȃi ușa se deschise. Densusul își reculesc tōte periturile să iese. Dar păzitorul îl opresce.

9.—Păzitorul gândind, că a prins un hoț, îl predă poliției. Cuconul Iordache îndeșert susține, că densusul e om de omenie, cucon din Prostanesci: poliția îl închide, cercetěză și urmă aflând că nu-i vinovat, îl liberěză... De atunci cuconul Iordache nu se mai urcă pe tron!...

ustenelă, nu jertfe, pentru acest lucru măreț, să ne duplicăm toți pașii noștri intru apropierea popoarelor mai culte apusene, de și numai cu puterile noastre proprie, căci cu atât va fi mai dulce fructul ustenelelor noastre, și posteritatea va fi cu recunoștință umbrelor fondatorilor acestor institute!

V. Leșan.

Geniul filosofic.

(„Das philosophische Arzt“; Linz 1678)

„Geniul“ este abilitatea sau puterea spiritului, cu ajutorul căreia suntem capabili a cuprinde, întreprinde și duce în deplinire un lucru deosebit în un timp scurt; sau „geniul“ e agerimea minții de a considera și desvoltă un subiect din puncte de vedere mai sublimă și mai subtile, decum o fac aceeași alte capacități spirituale mai comune. Atari distincțiuni spirituale ale unui om sunt a se privi ca raritate.

„Geniul“ în acest sens se deosebește de ceea ce numim „geniul unui popor“. „Geniul unui popor“ este o idee abstrasă sinonimă cu „deitatea lui conservatoare“. În ultimul înțeles, când dăm: „geniul poporului român“ înțelegem, destinațiunea lui de a trăi și a fi glorios, și auzind acesta expresiune, ni descoperim capetele, plecăm genunchiul, recapitulăm în memorie diversele epoce de glorie și suferință — apoi cu încredere privim în un viitor glorios. Acest geniu noi îl privim în Dzeu, de carele Românul nici odată nu-și uită. —

Sub „geniu“ nu e de a se înțelege nici numai facultatea de a deprinde o artă ușură. Intellectul, mintea, judeciul, sunt capacitatea de a-și forma concepte exacte despre anumite obiecte și relațiuni. Spiritul, vițiul, ingeniul (esprit) sunt puterea minții de a cuprinde, împreună sau despărți relațiunile sau distincțiunile obiectelor cu ușurătate și iuțime (cestea din urmă jocă un rol însemnat în viața socială, în conversație și dispute).

Geniul în înțeles strins este agerimea facultăților spirituale de a separa, uni și cuprinde relațiunile celea mai depărtate, conceptele celea mai ascunse și identitățile celea mai subtile cu o ușurătate și celeritate neindatinată. Geniul este un ochiu al înțelesului, carele cu o privire petrunde toate punctele unui orison îndepărtat. Cu geniul se ocupă mai pe larg filosoful Gerard în opul „Versuch über das Genie“.

La un pictor și poet se recere putere de imaginățiune, la un general și bărbat de stat un spirit moderat, un grad înalt de înțeles pe lângă o facultate mare de imaginățiune și memorie pentru a se pute numi geniali. Peste tot geniul eschide tot ce e comun.

Au existat genii cari au făcut epocă în arte și științe; ei s'au rădicat peste teoriile scolastice existente și privind știința din alte puncte de vedere au produs reforme în ea.

Newton a creat din colorile diverse ale prismeii teoria profundă a jocului de colorii; din căderea mărului a determinat legea greutății, influința și relațiunea corpurilor ceresci între sine. Boerhave a dat naștere sistemului medical basat pe natură și fizică. Bacon a nimicit sistema scolasticilor și a creat empirismul. Zogarth petrunde basa „frumosului“ și aduce principiile lui în un sistem. Webb carele nu a fost pictor, este totuș autorul principiilor estetice în pictură; Avison impune timbrului musical naturalul. Atari oameni, cari scrutază obiectele din un punct de vedere nou și mai bun, se pot numi genii și încă genie filosofice. Lavater din observările fisionomice făcute la nebuni, vițioși, ra-

biați, blânzi ș. a. a pus fundamentul la fisionomică. Montesquieu încă a fost un geniu filosofic, creând din esperințele oamenilor, din mulțimea legilor și din istorie, un spirit fundamental legislativ.

Geniul filosofic — strict considerat — ținde în toate a cercă în arte și științe ceea ce e folositor; aceasta îl întocmesce intru a da omenimei o direcțiune salutară. De unde geniul, ce se învêrte pe lângă conceptul moralului teologic străluce cu nota „bunului“.

O capacitate ageră formează și din lucrul cel mai obscur un sistem, carele în sine, de și nu e de interes, dar o minte mai comună nu l-ar pute produce.

Genial este opul unui scriitor, prin carele s'au produs reforme salutarii în genul omenesc; genial e tabloul unui pictor, decât el influințază asupra sufletului și a inimei, nobilitând, alungând vițiul, însuleșind pe cel melancolic, lovind inima celui impiu. Geniu este componistul și esecutătorul bucății, când accu atinge cordele inimei, inmuiând sâlbăciia celui necult. Inventătorul jocului de șac încă a fost un geniu, dar nu filosofic.

Geniu este poetul, carele cunoșce ranele inimei omenesci, încercă și reușese a le vindeca. „Geniul“ produce așa dar un ce deosebit între impregiurări, în cari alții nu pot scote același succes. Ce nu are nota: „folositor în grad mare“ nu se poate numi genial, de unde abia după moarte se ved efectele salutarii ale unui op și atunci se clasifică de genii autorii lui. Produc mulți oameni lucruri de admirațiune, nefiind însă de interes salutar, producțiunile lor abia sunt cunoscute.

Pedanții nici odată nu s'au putut vîri între spiritele geniale. Geniul urmeză natura; el descopere în natură ceea ce omul comun nu e în stare să producă.

Sfera plăcută a geniului e libertatea.

G. P. Păcurar.

Studii limbistice.

— O sută de etimologii revindicate. —

(Urmare.)

73) *Țieglă, țigla, tegla*. Cuvântul acest se rostese în graiul bănățenesc „țieglă“ și însemnă: tegula lat., tuibe fr., tegola ital., ziegel germ.

Di Cihac: Diet. etym. daco-romane, éléments slaves etc. pag. 433 derivăză cuvântul din elemente slave, dela pol. „cegla“, boem. „cihla“, neoslov. „cegel“ și „cigel“, dela croat. sêrb. „cigla“. Di Cihac combinăză și pe magiar. tegla, pe germ. „zigal“, „ziagal“, „tegel“, „tiegel“ și „ziegel“; pe vechisasonicul „tigol“ și „ligele“; pe neogr. *τοιγλον* pentru *τοιγλον*; pe alb. „tjehoulé“ și „tsiegoula“; pe ital. „tegola“ și „tegolo“, span. „teja“ și „tejo“, port. „telha“ și „tijolo“, franc. „tuile“. Di Cihac spune mai de parte cumcă rădăcina cuvântului este „tegula“ latinesc, dar în limba daco-română dice că ar fi venit cuvântul prin intermediul slav, căci la din contra decât ar proveni de a dreptul din „tegula“ lat., atunci ar trebui să sune de după principiile limbei românesce „țegura“. Dar acesta parere a dlui Cihac nu este pe adevăr fundată, pentru că principiile limbei nu stau drept regule absolute. Indrumăm numai la cele ce dice Lachmann: „Alle Regeln (einer einzelnen Sprache) beruhen auf Beobachtung der gesetzmässigen oder irrenden Thätigkeit des Sprachgeistes, bei der jeder Irrthum wieder Gesetz werden, und wieder neues Abirren zulassen kann“. Drept aceste etimologia dlui Cihac nu se poate justifică din doue puncturi de vedere: a) pentru că în limba română sună cuvântul „țieglă“ (ca țien. dela teneo lat., tu tieni ital.) și „teglă“ (în diet. de Buda) prin urmare în amândouă casurile este în rădăcină

„te“  ră nu „ti“. care corespunde pe deplin lătime-scului „te“ din „tegula“; din „tegula“ lătime-scă, apoi aflându-se tonul pe prima silabă, ușor s'a putut face prin lapédarea lui „u“ „tięla“; b) pentru că forma „ięl “, care presupune un „igila“ s u „igela“ lat.,  nc  este justificaver , de  rece in Diefenbach: Glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis, Francofurti a/M. 1857 pag. 575 aflăm tegela (tegella) și pag. 583 „igilum“ pentru „tegula“ lat. L ng  „igilum“ trebuie să fie existat in limba romană rustică și „igila“, chiar precum existez  „teolo“ și „teola“ in limba italiană. — Deci din „igela“ s u „igila“ lat., prin sincope, adecă prin lapédarea lui „i“ din a doua silabă, se derivez  „igla“ rom nesc . Tot in Diefenbach: Glossarium pag. 383 aflăm „igla“ pentru „trigla“, apoi pag. 596 „trigila“ și „trigula“, ca și „igila“ și „tegula“ lat.

Deci se documentez  cumcă și cuv ntul „ięl “ și „ięl “ este urđit din limba romană rustică, și cumcă cuv ntul parte din limba romană, parte din limba germană a intrat in idiomele slave.

74) *C rc .* Cuv ntul „c rc “ insemn : a) sarcina ce duce omul in spate; sarcina, quam portat homo in dorso lat.; le charge que l'homme porte en dos fr.; b rde, welche der mensch auf dem r cken tr gt germ., d. e. o c rc  de struguri (precum aduce de exemplu chiar dl Cihac); i-am dat o c rc  de b te (va să đic : i-am dat o bătaie grea); b) partea de sus a spatelui pe care se pune și p rt  omul sarcina; superior pars dorsi, super quam portat homo sarcinam lat.; la part superieure de dos sur laquelle porte l'homme le charge fr.; der obere theil des r ckens auf welchem der mensch die b rde tr gt germ., d. e. și in c rc  mi-l rădică; a purt  in c rc  un copil; a sări cuiva in c rc ; a venit cu sarcina de f n in c rc  acasă.

Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane.  l ments slaves etc. pag. 40 derivez  cuv ntul „c rc “ din elemente slave, dela paleoslov. „kr k “: collum lat., pol. „kark“, boem. „krk“: cou, nuque, dos fr.; croat. „kerkaca“, s rb. krkaca (cet. creacca): pot  sur dos fr., adecă: a purt  in c rc . Dl Cihac combinez  și pe vechigerm. „querca“; vechinord. „querk“: gorge, cou fr., kehle, hals germ. Dar ac sta etimologie a dlui Cihac e cu totul greșită, pentru că facă cu limba paleoslovenic , polac  și boemă să ințelesul logic in contra,  r  limba s rbesc  și croat  a imprumutat acest cuv nt dela daco-romani.

Etimologia cuv ntului o aflăm in „carica“ ital., care insemn : omus, sarcina lat., fardeau, charge fr.; last, b rde germ. Din „carica“ a format chiar limba italianesc  prin sincope, adecă prin lapédarea lui „i“ din mijloc „carca“ și „carco“, precum se adev resce din Sergeant: Grande dizionario italiano-francese, și Du Cange: Gloss. mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—50 tom. II pag. 173 sub „carcata“. Dialectele italianesci asemenea contrag pe „carica“ in „carca“ și „carga“, apoi semnific iunea specială: de sarcina ce p rt  omul in spate — pe care o aflăm in acele dialecte, este decid toare pentru etimologia n str . Estmod in Monti: Vocabolario dei dialetti di Como, Milano 1845 pag. 41 aflăm „carga“ pentru: carica che si porta sulle spalle ital., adecă: sarcină care se p rt  in spate. In Banfi: Vocabolario milanese-ital. Milano 1852 pag. 219 aflăm „carga“ pentru: carica ital. In Toni: Vocabolario bolognese-ital., Bologna 1850 p. 113 asemenea aflăm „carga“ pentru: carica ital., d. e. una carga d'legna, pentru: un fastello di legna ital., adecă pentru: o legătură de lemne. Ac sta fras  in dialectul bolognes este identică cu: o c rc  de struguri, in exemplul nostru mai sus citat. In Azzi: Vocabol. ferrarese-ital., Ferrara 1857 pag. 49  nc  aflăm „carga“ pentru: carica ital., ilustrat cu următorul exemplu: carga d'legna, d'sach,

d'paqu. etc., adecă: o c rc  de lemne, de saci, de p ne etc. in Monti: Vocabolario romagnolo-ital., Faenza 1840 pag. 178 vine inainte „carga“ pentru: carica ital., cu următoarea esplic iune: quel peso, che si porta a doso una volta ital., adecă: acea sarcină ce se p rt  in spate odată. In Couzini : Dictionnaire romano-castraise, Castres 1850 pag. 102 stă „carga“ pentru: charge, fardeau fr. In limba spaniolă și portug l  sună acest cuv nt „carga“,  r  in limba provenç. „carc“ care din urmă formă este încă f rte de insemnat. In Du Cange: Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—50 tom. II pag. 180 aflăm „carga“ și „carca“ (carca) pentru: onus lat.; charge fr.; carica ital. Cuv ntul „carica“, „carca“ și „carga“ al limbilor romane și a latiniz iului evului de mijloc se derivez  dela „car“: currus lat., chariot fr., wagen germ., și in t te se află și verbul „carcare“ și „cargare“ cu elisiunea lui „i“ in loc de „caricare“, care verb insemn : inc rc  rom nesc, și din care impregiurare încă se pote dejudec , cumcă „carca“ și „carga“ este o formă mai lașn  de c t „carica“.

Deci și din ac sta etimologie se vede apriat tendinșla de slavizare a dlui Cihac, căci dlui nici că a mai studiat limbele romane, să tac de dialectele lor și de latinitatea evului de mijloc, ci oblu a scrutat numai in limbele slave, pentru că astfel i-a venit mai bine la socotinșla. Apoi intreb m pe dl Cihac: ce comunitate de ințeles logic există intre cuvintele slave produse de dlui, cari t te insemn : g t și grumaz, și intre „c rc “ rom nesc , care insemn : sarcina ce p te lu  și p rt  omul odată in spate, precum și spatele de sus pe care p rt  omul sarcina?

Despre cuv ntul „c rc “ a indegetat și dicționarul Academiei rom ne, cumcă se vede a deriva dela „carica“ și „carga“ al limbilor romane, dar nu a cunoscut argumentele din dialectele limbilor romane și din latinitatea evului de mijloc.

Deci este demustrat, cumcă și cuv ntul „c rc “ este unul dintre cele mai vechi și mai l șite cuvinte de limba romană rustică.

75) *Murg, amurg, murg, inmurg.* Cuv ntul „murg“ de după graiul bănățenesc are doue semnific iuni: a) insemn  un cal negru; equus niger (ater) lat.; cheval moreau fr.; rappe germ.; b) amestecarea đilei cu nóptea in timp de s r ; crepusculum lat.; crepuscule du soir fr.; abendd mmerung germ. Cuv ntul „amurg“ este deriv iune cu prepuseșiunea „a“,  r  „murgi“ și „inmurgi“ s nt verbe, cari amendoue se referesc numai la ințelesul de sub b) al cuv ntului. Dicționariile rom nesci nu sînt pe deplin de acord cu graiul bănățenesc, in c t pentru calul numit „murg“ nu spun că ar fi cal negru, ci đic că ar fi brun-negru; bai brun fr., schwarzbraun germ.

Dicționarul de Buda din 1825 derivez  cuv ntul din „murginare“ lat., care insemn  „lardare“ lat., inț rdiare rom nesc. Dicționarul Academiei rom ne de Laurian și Massim, București 1871 pune cuv ntul intre cuvintele străine din glosariu, apoi derivez  „murg“, cu privinșla la „cal negru“ dela „murinus“: col re de ș rece; mausfarbe germ., đic nd „murinus equus“, adecă: cal cenușiu in col rea ș recelui; mausfarbig germ. Dar amendoue aceste etimologii nu pot fi adevărate, pentru că ințelesul logic stă in contra.

Dl Miklosich: Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinitum, Vindobonae 1862—1865 pag. 383 derivez  cuv ntul „murg“ dela „mr knati“ și „mirkuati“: obscurari lat., combin nd și pe neoslov. „mrknoti“, pe s rb. „mrk“: ater lat., pe anglo-s sescul „mirk“, pe vechinord. „myrkr“ și „m rkr“, impreună cu pe alban. „murg“. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slaves pag. 205 urm nd lui Miklosich deduce și el cu-

vântul „murg“ din aceleași elemente slave, adăugând încă pe paleoslov. „mrakū“ : caligo, tenebratum (flusio lat., pe rus. „murnjū“ : brun fr., braun germ., „mrakū“ : ténébres fr., linsterniss germ., „mracii“ : obscurir fr.; pe bulg. „mrukne su“ : il commence a faire nuit; pe pol. „mrok“ și „mierk“ : crépusule du soir (murgul de seră) fr.; pe boem. „mrak“ și „mraka“ : obscurite, crépuscule fr.; pe croat. „merk“ și „merkas“ : obscur, sombre fr., „merkov“ : lai (cheval) fr., „mrak“ : obscurite fr.; pe alban. „murk“ : obscur, noir fr.; pe anglos. „mirk“, vechinord. „myrkr“, „mörki“, angl. „merk“ și „murk“ : obscurite fr.

Roessler : Die griechischen und türkischen Bestandtheile im Romaenischen, Wien 1865 pag. 15 derivază cuvântul „murg“ din neogr. μαυροζ : negru, care derivă de la μαυρος (maurus).

Noi credem, cumcă etimologia cuvântului este romană, și se derivă din „mură“ : morum rubi lat.; mûre de ronce fr.; mora ital. span. prov.; amora port.; brombeere germ. Din „mură“ s'a format adiectivul „muric“ și „murig“, apoi prin lăpădarea lui „i“ „mure“ și „murg“, chiar precum presupune mai sus Roessler a se fi format din μαυροζ gr., și chiar precum s'a format „carca“ și „carga“ (cârca) din „carica“ in etimologia premergătoare nr. 74. Deci „cal murg“ înseamnă : cal de coloră neagră ca mura. Dar cumcă etimologia aceasta este adevărată se documentează și din procedura de asemenea a limbilor romane. Așa a făcut limba ital. din „mora“ : maulbeere germ., și „mora pugnola“ : brombeere germ. in urma „morello“ : schwarzbraun, schwärzlich germ. de unde s'a format apoi „cavallo moro“ și „cavallo morello“, pentru : rappe germ. Aci trebuie știut, cumcă se întrebuițeză și numai adiectivul „moro“ seu „morello“ ital., pentru „murg“, subînțelegându-se „cal murg“. Asemene s'a format in limba franceză „cheval moureau“ : rappe germ., și in limba spaniolă „caballo morello“ : rappe germ. „Morcillo“ span. înseamnă și : păr de cal negru iucătoriu. In Azzi : Vocabulario ferrarese-ital. Ferrara 1857 stă „caval mor“ pentru : cavallo moro o morello ital. In limba gallo-celtică „mor“ încă înseamnă : negru. Cuvântul „maurus“ lat., μαυρος, μαυρος gr., mohr germ., cu care se numesc Arabii respectivi, încă are semnificațiunea de : negru, și limba italiană numește „moro“ pe atare Mauru-arab. In Du Cange : Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—50 tom. IV pag. 329 allâm „mauria“ pentru : rubus est fructum nigrum fereus, quem vulgo „mûre sauvage“ appellamus. In limba spaniolă „moro“ înseamnă : mauru (arab) și „moriego“ înseamnă : mauric, deci in „moriego“ allâm și finalul pentru : murg (murig). In Burguy : Grammaire de la langue d'oïl, Berlin 1856 t. III glossaire pag. 255 stă „mor“ pentru : noir, noir-brun fr., pe care-l derivă Burguy dela „morus“ lat.

Boehmer : Romanische Studien, Halle 1872 pag. 231—294 intr'un tractat : De colorum nominibus eorum, fundat pe asemenea disertațiuni din al XIV—XV secl., documentează pag. 272—73 cu un text vechiu italianesc despre „calul murg“ estmod : „Così quanto (il cavallo) più ha del negro, tanto più tiene dell' adusto; ed essendo il pelo totalmente negro e solo coi fianchi rossi, sarà colorico adusto: pero avendo pur negri i fianchi, si dice morello, che sarà il più delle volte malinico naturale“. Mai de parte pag. 274 provocându-se pe Cardanus dice : „Colores autem in equis magis notis sunt septem : purus fuscus, vocant morellum“. — Apoi pag. 276 cetim : „Tra quali pelami vi sono anco gli andrini, civè morelli mal tinti. Il che si dee intendere di quei morelli negri per tutto, come il corvo, dove anco sortiscano il nome dei corvi a presso a molti (germanice : rappe = rabbe), e appo molti ancora si dicoro morelli dalla mora che e nera“. In urmă pag. 292 ei-

téză un text latinesc, care descrie coloră murgă a căilor in următorul mod : „Cavallo morello (morello span.) : equus ex castaneo colore nigriscens ou nigricans, ou equus moro, ou moris concolor, ou equus subniger“.

Din aceste tractate produse de Boehmer, învățăm, cumcă coloră perului la calul murg, nu trebuie absolut să fie de tot neagră, și cumcă numele de „morello“, „morillo“ și „morcello“ se derivă intru adevăr dela „mură“, care înseamnă in limbile romane și : maulbeere și brombeere germ.

Dar cumcă din „mură“ pentru coloră ei neagră, prin forma „muric“ și „murig“ contrasă in „mure“ și „murg“, s'a format cuvântul „murg“, se documentează și din acea impregiurare, cumcă dela „roibă“ : rubia lat., pentru coloră ei roșie s'a nimit „roib“ și calul cu păr roșu.

Deci este lucru demustrat, cumcă cuvântul „murg“ cu ambele sale semnificațiuni de „cal murg“ și de „murg al țilei“, este de origină din limba romană rustică, și cumcă etimologiile slave și germăne produse de dl Miklosich și Cihac, seu sunt numai o dinamică omogenă desvoltare, in toate câte aceste limbi, fără a fi imprumutat una dela alta.

(Va urmă.)

Simeon Manguica.

Idei și principii economice.

20) Puterea națiunilor nu mai stă astăzi in virtutea lăsică, ci in știință și in bogăție.

21) Rentă se numește ori ce venit care rezultă din un capital alocat, rentă se numește dara venitul dela o casă, pământ, hârtie de stat, acție etc.

22) In o țară economică bine desvoltată venitul dela moșii (imobile) crește, pe când venitul de capital de bani (usură) scade.

23) Concurenței mașinei se pôte opune din partea meseriei mici apropierea meseriașului de consument, locuirea lui in comuna rurală și combinarea meseriei lui cu agricultura, prin acesta lucrătorul, de și nu scapă de concurența mașinei, înse-și ușurează ucigătorele ei urmări.

24) Supra producțiunea fabricelor duce la speculațiune, deteriorează marfa, ruinează pe fabricant și duce pe lucrătoriu la pauperism.

25) Capital se numește ori ce obiect câștigat prin muncă și merit ca mijloc pentru producere, sula papucăriului este capital ca și mărșă fabrică mânăta de puterea aborului.

Capitalul ca ori și ce marfă așteptă să fie cumpărat cu un ecivalent, ér prețul cumpărării in forma de usură va fi mai mare ori mai mic in proporțiune cu cererea și ofertul capitalelor.

In o țară cu o circulațiune repede — între producător și consument, cum se allă in țările cu o industrie înaintată, capitalele se înmulțesc, prin urmăre sunt mai estine.

Din contra in țări fără industrie — in țări agricole cu o circulațiune greoie și costisătoare, capitalele sunt puține căci fug in țările industriale, asemenea cum fuge apa de pe deluri aședându-se in șesuri.

Deci banul fuge din locul unde e mai puțin căutat, din țările agricole, la locul unde e mai bine căutat, in țările industriale; acolo e mai scump, aici mai estin.

Ioan Roman.

SALON.

La capătul lumii.

În sfârșit am ajuns și acolo, unde nici odată n'am crezut să ajung. Am fost la capătul lumii. Așa deu, nu glumesc, am fost chiar acolo.

Dvostre surideți și clătinați din cap, dând astfel expresiune indoelii, că ar exista undeva vr'un capăt al lumii.

Da, ve pricep. Și eu eram de părerea acesta și credeam, că vorba acesta nu e decât o invențiune a căntării Păcală de cătană cu obșit, care a umblat multă lume și împărăție și-apoi rentors acasă în satul seu, povestesc în șeșetori că el a umblat așa de departe, încât a ajuns până la capătul lumii, acolo s'a lungit pe o stâncă și și-a legănat picioarele în vîzduhul prepastiei care se întindea înaintea lui.

Acuma însă cred, că și lumea are capăt. Am fost și eu acolo. L'am vădut.

Și trebuie să ve spun din capul locului, că a merge pîn'acolo este o adevărată plăcere, mai ales decăt te poți duce cu o societate atât de plăcută ca și mine, și că acolo găsești desfătarea cea mai înaltă.

Dar ca nimene să n'alunece a presupune, că fac numai glumă, vin a ve descoperi unde se află capătul lumii. Dincolo de Beiuș. la depărtare cam de trei ore, unde zace orașelul muntean Băița. Etă o descoperire mare.

Nici eu n'am știut acesta, până ce n'am ajuns acolo. Și cum am ajuns? Din întâmplare. Încheiându-se adunarea din Beiuș a Societății pentru înființarea unei școlle române de fete în Oradea-mare, câțiva ênși formară o mică societate spre a face excursiune la unul din punctele mai interesante din giurul Beiușului.

Alegerea eră cam grea, căci părțile Beiușului ofere atâte locuri de plăcere, încât turistul se află în mare încurcătură voind să prefere ore-care din ele. Munți, văi și peșteri ne invită să admirăm farmecile lor, căci Beiușul are o situațiune din cele mai plăcute. Pe un șes spălat de Crișul negru și de alte riuri, încungiuat de deluri și munți, tot omul își pôte găsi acolo ceea ce i place mai mult.

Noi ne-am ales Băița, ca apoi de acolo să facem o altă excursiune până la Portale și dōră până la originea Crișului.

Eră după o nopțe de bal, când societatea noastră, în 6 trăsuri, porni la acesta cale de desfătate. Dar fiind că eră după un bal, care ținu până deminēta la 5 ore, terminul nostru de plecarea ficsat pe 6 ore se amănă până la 10. Eră mare greutate s'aduni pe bărbați; damele tōte se gătără la moment, ba ingrigiră și de ale merindei.

Timpurii s'eu târziu, destul că plecărăm vesel. Aveam mai multe motive d'a fi veseli: suvenirile unui bal frumos, societatea drăgălașe, și impresiunea ce ni înălțōșă tabloul care se presintă vederilor nōstre.

La spate Beiușul; în fața nōstră un semicerc de munți, care include în sine o vale întinsă pe care înaintam. Colo în cele deluri din stînga s'ascunde peșterea Meziadului, una din cele mai frumoșe peșteri europene, despre care am scris și eu în fōia acesta la 1880; mai încolo minunata Stîna-de-vale, loc de cură climatică, ce are un viitor mare; în sus Petrosa cu posițiunile sale romantice, apoi în depărtare munții nalți, umbroși s'eu pleșuvi, cu mii de frumuseți ascunse, dintre cari fâlosul Bihor își înalță fruntea, privind galeș la

Găina ce se ridică lângă el. Un imosant tablou, ce nu se pôte nici schița cu un condeiu de foiletonist.

Și pe când noi admiram aceste frumuseți, fără să scim ne urcam tot mai în sus cu șoseua bine întreținută, și etă că sosirăm la comuna Rieni. Aici ținurăm o paușă scurtă și-apoi continuarăm calea pe un platou mai nalt, avēnd în stînga o vale preșerată cu sate, unde curge Crișul negru.

De aici călētoria devine din ce în ce mai romantică. La comuna Stei, părăsim șoseua ce duce spre Vașcou, și trecēnd o colină, ne coborim în valea în care se află comunele Cămpani-de-jos, Cămpani-de-sus, Fănața. Aici este și o peștere interesantă, dar noi nu ne oprim, ci înaintăm, tot la țermurele riului în sus, la picioarele delului ce include vederea nōstră, și n'avem să ne delectăm decăt în nucii și cireșii ce ne ofer umbra lor la tot momentul.

În sfârșit încă o cotitură și etă-ne-s la Băița. Ne aflăm în o strimțōre de deluri, unde câteva luni nici rașele sōrelui nu pētrund. De aici nu poți merge mai departe cu trăsura, că nici drumuri nu mai sînt; aici e capătul lumii. Băița se imparte în douē; întēiu satul, apoi orașelul montan — ambele cu acelaș nume. Are douē strade, pe cari le desparte riul ce curge între ele. Locuitorii sînt băieși: de naționalitate nemți și români. Biserica cea catolică s'a clădit încă pe timpul împărătesei Maria Teresia.

Descălecarăm la otel, și fiind că trecură douē ore după micădăi, despachetarăm merindele și deșertarăm — butoiășul cu vin ce duserăm noi. Resultatul fu, că unii dintre noi nu mai voiră să vină mai departe, declarând că ei sînt satisfăcuți cu cele vădute pîn'acuma. Dar majoritatea eră de altă părere și în scurt timp pornirăm tōți pedestru în sus spre Portale.

Aici începū partea cea mai frumoșă a excursiunii nōstre. Noi ne urcam între douē deluri nalte, la țermurele riului, care șerpuia jos în prepastie, formând zigzaguri fantastice și deschidēnd la tōte cotiturile câte o panoramă nouă, una mai frumoșă decăt alta, încât nici nu puteam să admirăm de ajuns una când ni se și presintă alta. O vale dumneșeieșcă acesta, în care susurul riului, izbirea cataractei, frēmētul codrilor, cāntecul paserilor, doina ciobanilor, glumele societății nōstre pedestrașe, reflectādu-se de pe stânci, se ascundea în umbra melancolică a pădurilor seculari...

Trecuram lângă topitōre, unde se scōte din petri argintul, arama și plumbul; apoi deterăm pe altă cale mai îngustă în stînga ce duce în sus pe cōsta dealului numit Cicera. Aici eram în fundul codrilor, de unde nu vedeam nici cer nici sōre, ci numai prepastia (numită de popor: Valea Coșurilor) ce la drēpta nōstră deviniă din ce în ce mai infricoșată. Un pas greșit, o lunecare pe frunțele lucii, și te rostogolești în abis. Societatea devine mai tăcută, tōți își grigesc de picioare, numai câte un „ah” și câte un țipet lîn se aude.

Eră aprōpe șese ore când sosirăm la — Portale, în limba poporului: Peșterea Coșului. O uimire generală ne produse acesta minune a naturii. Ne aflam înaintea unui portal natural, mai mic decăt cel dela peșterea Meziadului, dar mai interesant din alt punct de vedere. Acest portal, de 18—20 metri nalt și de 6 larg, nu conduce în o peștere, ci din fundul ei te urci la înălțime cam de patru metri pe un platou care este întocmai ca scena unui teatru. Hala superiōră e de 21 pași largă și 31 pași afundă și de-asupra e deschisă.

Când plōuă și apa se adună pe munți, s'eu când zăpada se topesc pe piscuri primăvera, pe acesta gură a munților se vērșă jos la vale un torent inspăimântător. Atunci, oh! atunci se jōcă pe acesta scenă cea mai infricoșată dramă, la care însă nu pot asistă ômeni, ci

numai stânci, copaci și deluri, ființe d'o forță egală cu ceea ce a compus această dramă teribilă: natura.

Când noi ne aflam acolo, tocmai erau ferii, nu se reprezintă nici o astfel de dramă; vorbind în limbă prozaică, eră secetă și apa abia se scurgea.

Durere, noi nu puteam să studiam timp mai îndelungat aceste creațiuni gigantice ale naturii, căci se întunecă și nu puteam hasardă scoborișul la întuneric. Cântăram dar un cântec românesc și pornirăm în jos, renunțând și d'a merge la isvorul Crișului.

Eșind din deșis, se ivi luna dintre nori. Lumina ei melancolică ne înfățișă panoramele într'un colorit de noapte, da aripi fantasiei noastre, er celor inamorați — nu eră mirare decă se aflau între noi și de aceia — le fermecă și mai mult vederea...

Sera la nouă sosirăm la Băița, oboșiți, dar încântați. Mai petrecurăm acolo vr'o două ore; apoi pornirăm cătră casă, și după o frumoasă călătorie nocturnă, la 3 ore după miezul nopții, sosirăm la Beiuș, aducând suvenirii plăcute — din capetul lumii.

Iosif Vulcan.

Literatura și arte.

„Fântâna Blanduziei“, noua comedie în versuri a dlui V. Alecsandri — din care în numărul de Paști publicăram și noi un fragment — se va traduce și în limba franceză. Așa ne spune „Funcționarul Public“, care mai adaugă, că ilustrul autor o va trimite apoi la „Comedia franceză“ din Paris, spre a fi reprezentată pe scena aceluia teatru. Dar pe scena teatrului Național din București nu se va juca?

Despre „Fecța dela Cozia“, drama premiată a dlui Iuliu I. Roșca, cetim în nr. 31 dela 4 august a revistei germane: „Magazin für die Literatur des In- und Auslandes“ o dare de semnă scrisă de dl M. Gaster, în care autorul vorbind pe scurt despre mișcarea literaturii dramatice române, dă act cu act subiectul piesei. Această dramă se va juca încă în toamna aceasta la teatrul Național din București și după aceea se va publica în foia noastră.

Călimdarul lui Păcala. Acesta va fi titlul călimdarului umoristic, care va apăre pentru anul viitor 1884 în editura „Familiei“ în Oradea-mare. Călimdarul acesta va fi o continuare a celui apărut pentru anul curent cu numirea „Catastihul Dracului“, dar va avé un format mai mare, și va cuprinde și tîrgurile, precum și scara de timbre. Textul va fi intercalat de vr'o 30 de ilustrațiuni umoristice, dintre cari reproducem câteva ca specimen în numărul presinte. Prețul rămâne tot același, 40 cr.; după 10 exemplare se dă al 11-le ca rabat. Donatorii de a-l avé se adreseze la administrațiunea foii noastre, căci călimdarul se află deja sub tipariu.

Dela teatrul Național din București. Cetim în „Funcționarul Public“: Talentatul nostru artist dl C. Notara, întorcându-se din Paris, unde a studiat cu Delonay, se va prezintă publicului în această stagiune cu două role bine studiate: cu rolul principal din comedia în 5 acte a lui Emile Augier, intitulată „Les Efrontées“, localisată de dl D. Rosetti sub titlul de „Neruşinații“ și în rolul lui „Conde“ din drama într'un act intitulată „M-selle du Vigéan“, care va fi tradusă în versuri de dl Th. M. Stoianescu.

Teatrul Bossel în București. În curând vor începe reprezentațiunile trupei de vodevile și operete române din Moldova, cu ocaziunea trecerii prin București, sub direcțiunea de scenă a dlui I. D. Ionescu. Personalul artistilor: D. P. S. Alecsandrescu, prim comic și directorul trupei nouă; dnii A. Bobescu, G. Dobrovici, G. Dimitrescu, P. Ionescu, A. Antoniu, I. Pro-

topopescu, A. Alecsandrescu, N. Victor. Cor de bărbați Personalul artistelor: dșora Matilda Alecsandrescu, dnele Eugenia Procopiu, Protopopésca, Bobescu, T. Marinescu, dșorele Sofia Dimitrescu, Natalia Iasinsca, Anetta Georgescu. Cor de dame. Repertoriul pieselor ce se vor juca, operete: Un regiment de fete; Domnia femeilor; Ilaremul turcesc; Păunașul codrilor; Pensionul fetelor și Călaul fără voie. Comedii și vodevile: Trebuie ore spus? Trăsnetul; Cortul Țiganilor; Unul ca 5; Amicia fetelor; Dracul și ciobanul; Balul slugilor; O repetiție; Balul mascat; Doctor fără voie; Danden; Pădurea dela Bordea și Bani, Gloria și Femeile.

Steluța. Așa se numește o foie nouă pentru poporul dela țără, care a apărut la Corovia în Bucovina, redactată și editată de dl Simeon Colibanschi. Lipsa unei foi pentru popor se simte din ce în ce mai mult, de aceea dorim ca întreprinderea aceasta să aibă succes. Ca să aibă, trebuie să fie scrisă bine, să se potrivească trebuințelor și gustului poporului nostru. „Steluța“ va eși de două ori pe lună, începând dela 9 21 septembrie; prețul de prenumerațiune pe un an e 4 fl., pe jumătate de an 2 fl., pe un pătrar de an 1 fl.

Pentru școlari. Dl Ioan Tuducescu învățator în Lipova ca autor-editor și dl Demetriu Roman învățator în Radna ca editor, au dat sub tipar „Micul abecedar“ de Ioan Tuducescu, lucrat după metoda intuitivă cu icône și în formă dublă, adică tabele de părete pentru școlă și carte seu manual pentru școlari. Prețul de prenumerațiune pentru „Micul abecedar“ (18 tabele de părete) e 3 fl. 60 cr. Dece exemplare din „Micul abecedar“ manual pentru școlari 2 fl. La aceste se dă gratuit „Metodul de procedere“.

O nouă revistă literară în București. Aflăm din „Românul“, că o societate de oameni de litere și publicisti din București s'a întrunit din inițiativa dlui Petre Grădiștean, cu gând d'a împrospeță vechia „Revistă contemporană“, care a încetat înainte cu vr'o 8—9 ani. Se dice, că inviata Revistă va apare în scurt timp și va cuprinde scrieri semnate de autorii noștri cei mai renumiți.

Scrieri școlare. Apropiându-se anul școlar 1883 4, ne luăm voie a recomanda: 1) „Nou Abecedar românesc de Vasile Petri“. Edițiunea III, 1883. Un exemplar legat 25 cr. 2) „Legendar seu Carte de cetire pentru școlile populare, de Vasile Petri“. Partea I, pentru al 3-le și al 4-le an de școlă. Edițiunea II, 1883. Un esemp. legat 40 cr. Dela acelaș autor: 3) „Plan de lecțiuni“ pentru școlile elementare românesce. Intocmit pe 30 de săptămâni. Broșură de 5 côle, 25 cr., trimis prin poștă 30 cr. 4) „Legea de pensiuine“ pentru învățătorii populari din Ungaria, dimpreună cu ordinațiunile ministeriale publicate în urmă. Un exemplar broșurat 20 cr., trimis prin poștă 22 cr. 5) „Școlă practică“, magazin de lecțiuni și materii pentru instrucțiunea primară. Tom. II. Pe an 12 numere de câte 2 côle. Prețul 3 fl. Exemplare complete se capătă din amândouă tomurile: asemenea și din „Școlă Română“ cursul II, III și IV, à 3 fl.

✓ **Dl dr. Nicolau Pop**, conector și profesor la gimnasiul românesc din Brașov, a publicat o broșură intitulată: „Schită din istoria Brașovului“. Această broșură s'a dat publicității cu ocaziunea adunării generale a Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută an. c. la Brașov, și cu acea ocaziune s'a împărțit gratuit între membrii. Astfel și scrierile românesce au trecut la publicul românesc.

Primul călimdar pentru anul 1884 a și apărut. Acesta este: „Noul călimdar de casă“ editat de tipografa Alexi în Brașov. Afară de partea călimdaristică, cuprinde povestile: Cum ș-a plătit Dinu boii, Nihilisti,

Nevêsta cu ficatul alb și Odaia albastră, o poezie — toate de dl Theochar Alexi, și o schiță: La mormântul lui I. A. Lapedat de dl dr. A. P. Alexi. Prețul unui exemplar e 30 cr.

„La Plevna“, drama într'un act a dlui George Sion, s'a tradus și în limba ungurescă. Traducerea s'a făcut de dl Ioan Goldiș profesor de limba și literatura română la liceul din Arad, și s'a publicat în foașora diarului: „Arad es Vidéke“.

Diare noue. „Romantierul qilnic“ la București, va eși în toate Țilele, publicând romanuri traduse și începând cu „Nana“ de Zola. — „Arta“, revistă bilunarie la Iași, publicând articoli relative la dramaturgie, musică și pictură. — „Clopotul“, diar politic la Craiova.

C e n o u ?

Sciri personale. Regina României a dăruit mănăstirii Monte-Casino din Italia o colecțiune de icône lucrute de mâna sa. cea ce probează, că Maj. Sa se ocupă și de pictură. — Pr. Ssa Ioan Meșian, zelosul episcop al diecesei aradane, în săptămâna trecută a făcut visitațiune canonică în părțile Crișului repede a comitatului Biharia. în protopopiatele Peștesului și al Luncei, însoțit de Rds. D. vicariu Ieroteiu Beleş.

Adunări învățătorești. Reuniunea învățătorilor gr. or. din districtul Abrudului a ținut adunarea sa generală la 26—29 august c. n. în Abrud, luând parte 40 de învățători sub presiul pârintelui protopop Ioan Gall, fiind față ca comisariu consistorial dl profesor seminarial dr. Ioan Crișan; s'au ținut prelegeri practice și s'au ascultat rapoartele diferite. Reuniunea s'a constituit definitiv astfel: president Ioan Gall protopresbiter, vice-president Gr. Sima, secretari A. Cioran, A. Sava, cassar S. Coroin, controlor V. Corpade, bibliotecar I. Motora; membrii în comitet: N. Corcheș, G. Nicola. I. Bota și I. Lup. — Adunarea învățătorilor gr. or. din districtul Deva se țină la 16/28—18/30 august, în preșința emisului consistorial dr. I. Crișan; învățătorii N. Sânzian, B. S. Preda, T. Nemț, I. Popescu ținură disertațiuni și prelegeri practice. Asemene și dl dr. Crișan a ținut mai multe conferințe interesante.

Concert și bal în Toracul-mare. La inițiativa dlui vicariu protopopesc din Toracul-mare, comitatul Torontal, Pavel Tempea, s'a ținut acolo în ziua de 4/16 septembrie o frumoasă serbare. Corul plugarilor din Cebza, sub conducerea dlui preot Al. Bugarin, a cântat la liturgie, er sera a dat un concert, după care a urmat un bal, care țină până demineța. Dna Bugarin și dșorele Eugenia Șocaț și Trăilescu au purtat costum național.

Petrecerea din Satmar, arangiată în vâra trecută la Pomi, a produs un venit curat de 104 fl. 90 cr., care sumă s'a trimis consistoriului gr. c. oradan, ca din interesele anuale ale ei să se premieze cel mai diligent student orfan dela gimnasiul din Beiuș.

— **Congresul studenților români la Turnu-Severin** a avut un succes complet, căci s'a întrunit un numer frumos și programul s'a executat bine. Viitorul congres se va ține la Galați.

Podul peste Dunăre, care se va construi la Cernavoda pentru drumul de fer, va fi cel mai mare ca lucrare, cu dificultăți mai mari de executat în totă Europa, ér ca construcțiune metalică cel dintău pod din tote continentele. Pentru acăsta frumoasă lucrare guvernul român a publicat concurs, la care s'au presintat șapte proiecte. Aceste sânt supuse la ministerul lucrărilor publice, esaminării unei comisii compuse din cei mai eminiți tehnici străini, chiamiți de guvern, și din români cei mai cunosători în acăsta materie. Săptemăna trecută dl Olănescu, însoțit de dnii inginer Frun-

ză, colonel Murgescu și alți ingineri din țără și străini, au plecat din Galați cu un vapor român spre a merge la Cernavoda, pentru a face studii în cestiunea aședării podului pe Dunăre.

Societatea de lectură a studenților din Blaș s'a constituit pe anul scolar 1883/4 în modul următor, sub conducerea președintelui Societății D. profesor Alesandru Uilacan: vice-președinte stud. cl. VIII-a Juniu Brutu Hodoș, notar stud. cl. VIII-a Ambrosiu Cheșan, bibliotecariu stud. cl. VIII-a Petru Suciu, redactor la foia Societății „Filomela“ stud. cl. VIII-a Nicolau S. Șerban, cassariu stud. cl. VII-a Iovița Babuț, vice-bibliotecar stud. cl. VII-a Octavian Pop.

× **Fortificațiunea Bucureștilor.** Cetim în „Românul“: Unele diare au anunțiat, că lucrările de fortificațiune, din giurul Bucureștilor, urmază cu multă activitate și că reduta dela Cotroceni este terminată. După cum lesne eră de înțeles, scirea eră nemtemeiată. Reduta despre care se vorbiă eră făcută pentru eserecțiul soldaților. Planurile pentru fortificațiunile capitalei nu numai că nu sânt votate de cameră, dar sânt încă în studiu.

Un român distins în Francia. Ministrul instrucțiunii publice al Franciei a acordat laurii de oficier al Academiei dlui H. Bengescu, al doilea secretar al legațiunii României la Paris și autorul scrierii: „Bibliographie de oeuvres de Voltaire“; pe care și Academia română îl alege anul curent membru corespondent.

Tunel sub Galați. Se scie, dice „Suceva“, că se lucrază la Galați un tunel care trece pe sub oraș spre a se scurtă linia drumului de fer Barboși-Galați. Sâmbătă s'era spre 3 septembrie s'a surpat o parte din acel tunel în dreptul stradei Trăian, în curtea unei case, pe o întindere de 18 metri adâncime și 8 metri lungime. Paguba se evaluază la 80.000 lei.

Călătoră Adelinei Patti în America. Fosta marchisă de Caux (Patti) nu se pôte plânge că Americani nu sciu s'o prețuiescă. Ei i-au construit, pentru călătoră ce are să facă în America, un tren special care se compune din trei vagoane imense cuprindând: un salon, doue camere de stăpân, sală de baie, camere pentru slugi, un loc de preumblare, o sală de mâncare, o bucătărie, o cameră de culcare, cameră de fumat și un cabinet de toaletă cu apă caldă și rece. Salonul este mobilat cu cel mai mare lucs; scaunele și perdelele sânt de tapiserii de Gobellini; totul este numai mătase și catifea. O cameră de culcare este mobilată cu pielea cea mai fină, aceea a divei este imbrăcată în mătase aurie.

„L'Étandard, organ al națiunilor latine“. Acesta este titlul unui nou diar politic, economic și literar, ce apare la Paris în fie-care sâmbătă s'era. El are un comitet de inițiativă și de patronagiu, compus din persoanele următoare: dnii Emilio Castelar, fostul președinte al republicei spaniole, deputat în Camera cortesilor; comitele Al. de Dienheim-Brochocki, ingeniari; Jean David, deputat; Locroy, deputat; Mézières, membru al Academiei franceze, deputat; Sarlat deputat; Eugène Tenot, deputat; Edmond Texier, om de litere; generalul Türr, președintele societății canalului de Corint.

Compania căscătorilor. Acăsta companie curioasă s'a manifestat pentru ântăia oră la Paris într'un teatru de foburg. Un „coleg“ al unui autor dramatic care dăduse o piesă la acest teatru, de sigur voindu-i binele, se înțelese cu „parchetul“ căscătorilor, ca, în ziua re-presintării, la un semn dat, se începă cu toții a căscă. Așă și făcură; dar, căscatul e contagios. În curând tot parterul și lojele erau scuduite d'un uriaș căscat. Nici scena nu fu cruțată. Bietul souffleur începă să casce din totă inima, intrerumpându-și însărcinarea; actorii urmară impulsiiunii generale și nici bietul autor, care tre-

mură în culise pentru reușita piesei sale, nu se putu apără de pofta căscatului. Sala se deșertă și „binevoitorul coleg“ plecă și el frecându-și mâinile de plăcere și căscând din respireri.

Teatrul în Japonia. „Djidji Šimbun“, diar iaponez, povestesc în ultimul seu numer, un fapt indestul de curios: La 2 curinte, o represintatiune teatrală s'a dat la Nagasahi. Autorii aleseră drept subiect o certyă care s'a întemplat acum certya timp între omenii poliției și niște Chinesi și despre care diarele s'au ocupat forte mult. În mijlocul unei scene în timpul căreia un aginte de poliție întrebă pe un individ făptuitor de rele, oficerul de poliție de serviciu al teatrului ordonă directorei să înceteze represintatiunea și făcu să se deșerte sala sub pretest că piesa își bătea joc de poliție.

Cheltuelile încoronării țarului. „Nowoje Wremja“ allă că secretarul de Stat Richter, președintele comisiunii pentru încoronare, va comunica țarului, peste câteva zile, socotelile cheltuelilor pentru încoronare. Se dice că totalul lor nu trece peste 6.500.000 ruble, adecă aprópe 13 milioane și jumetate franci.

Necrolog. *Ved. Paraschiva Manole* din Brașov a încetat din vietă la Sibiu în 9/21 septembrie în etate de 34 ani.

B o n b ó n e.

Dușmanul cel mai mare. Un betiv, înainte d'a muri, cere un păhar de apă dicend: „Pentru că am se merg înaintea lui Dumneșeu, trebuie se me impac cu dușmanul meu cel mai mare!“

O ghicitură.

Ce este minunea cea mai mare?

Aceea ca prenumeranti unei lot romănesci se plătescă regulat.

L o g o g r i f

De Andrei Pop.

Totul e un cuvânt.
„Poșede“ însemnând.
C' înainte de-i pui.
Cunoscut de loc nu-i.
Cu *d* înainte
Tot omul plătesce.
Êr cu *n* negativ
De fel nu-i posesiv:
Cu *n* simplu compus
Numa 'n plural e 'n us.
Cu *s* mineral și
Și verb decă-i voi.
Apoi înainte
P decă-i vei pune.
Me crede: sigur nu-i
Ce atunci tu spui.
Cu *t* adiectiv e
Cu *m* asemenea.
Z înainte pus
Lumină a adus.

Terminul de deslegare e 11 octombre. Ca totdeuna și de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

Deslegarea logogrifului din nr. 29:

1) Capri. 2) Ânger. 3) Nășeud. 4) Tun. 5) Elena.

6) Cos. 7) Unic. 8) Linte. 9) Gavial. 10) Italia. 11) Nouitate. 12) Tirol. 13) Eri. 14) Isis. 15) Lambda. 16) Azov. 17) Toulouse. 18) Irod. 19) Niculae, a căror litere inițiale, cetite de sus în jos, și cele finale cetite de jos în sus, dau: „Cântecul gintei Latine de Vasile Alecsandri“.

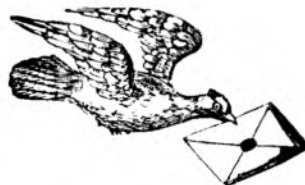
Deslegare bună ni-au sosit dela dómnele și domnișorele Amalia Pop, Nina Popescu, Zoe Dimbu, Minodora Micșunescu, Iosefina Popoviciu, și dela dl S. N. Barbu.

Premiul fu dobândit de domnișóra Iosefina Popovici.

Cutia publicului.

Numere din „Familia“. Cei ce nu au trebuință de următorele nre din „Familia“: an. 1877 nr. 41. 44; an. 1878 nr. 29. 39. 74. 89; an. 1880 nr. 64. 79; an. 1881 nr. 58 — și voiesc a le vinde, sânt rugați a se adresă la adv. Dem. Antonescu în Bogșa-montană.

Poșta Redacțiunii.

Dnei P. C. M. în A. O surprindere plăcută. Va ești îndatăce vom dispune de spațiu. Complimentele nóstre!

Dni P. T. în Tm. A sosit. Ve mulțămim. Cereți însă îndulgița Dv., căci avem multe manuscrise de aceste.

Dsóri E. M. în G. Âncă n'a sosit.

Dsóri A. P. în V. Am primit cu plăcere.

Călindarul săptămânei.

Đina sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sərbătorile.	Sórele resare	Sórele apune
Duminecă	18	30	Păr. Evmenie.	5 58	5 40
Luni	19	1	Fabius.	5 59	5 39
Martți	20	2	Mastir Eustațiu.	5 —	5 38
Mercuri	21	3	Apost. Kodrat.	5 2	5 36
Joi	22	4	Mart. Foca.	5 4	5 34
Vineri	23	5	† Sf. Ion.	5 5	5 32
Sâmbetă	24	6	Mța Tekla.	5 6	5 30

Serile de tómnă și de érnă

incepënd în curënd, ne luăm voia a recomandă atentiunii publicului cetitor romănesc foia nóstră, care tinde a produce abonantiilor sei momente de distracțiune instructivă.

În treiluniul viitor oct.—dec. vom publică: poesii de M. Eminescu, M. Pompiliu, Carol Scrob. Duiliu Zamfirescu; o piesă: „Stefan Rareș“ dramă istorică în 4 acte și 10 tablouri în prosă de repausatul N. V. Scurtescu: „Ora, ora, morilor!“ joc romănesc de copii, de dl P. Ispirescu; doue studii istorice, unul: „Descălecare a doua a Țerii muntenești“ de dl Nicolae Densușan, — și altul: „Mórtea lui Miron Costin“ după Cantemir, cu o introducere de dl I. Bian.

Dni a căror abonamente vor espiră cu nr. 39. când se va încheiă treiluniul jul.—sept. sânt rugați se binevoiescă a-și rennoi de timpuriu abonamentele, căci a conto nu putem trimite foia nimenuia. De aceea și cei ce nu ș-au refuit âncă prețul de abonament, se pofțescă a-și achită datorțiile.

Proprietar, redactor respunďător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradșea-mare. Strada principală.